

- Fischer, Gedanken zum Ausbau der Forstpflanzenzüchtung. *Silva* 1931.
 Fleischmann, Beiträge zur Robinienzüchtung. *Züchter* V. 1933.
 Gombocz E., Vizsgálatok hazai nyárfákon. *Bot. Közl.* XXV. 1928.
 Hegi, *Flóra von Mitteleuropa*.
 Lochow, Einiges über Forstpflanzenzüchtung, *Züchter* I. 1929.
 Magyar P. Gyökérvizsgálatok csemetekerti és szikes talajon. *Erdészeti kísérletek.* XXXV. 1929.
 A. Poskin & J. Fouarge, Observations sur le plants de Chêne pedunculata (*Quercus pedunculata*) et de Chêne rouvre Ehrh. *Qu. sessiliflora* Salisb. en pépinière. *Bull. de 1.*
 Inst. Agronomique et des Stations Recherches II. vol. 1933. Gembloux, Belge.
 Roemer, Der Feldversuch, *Arbeiten d. D. L. G.* 304, 1930.
 Vadas Jenő: Az akácfa monografiája. *Pátria*, 1911.
 Werner—Schmidt: Forstliche Pflanzenzüchtung, *Züchter* II.
 Wettstein—Westersheim: Zur Frage der Züchtung von Forstpflanzen *Zeitschr. f. Züchtung* A XVIII. S. 357.
 Krenzungsmethode und die Bedeutung der. F. Bastarde bei *Populus*. *Zeitschr. f. Züchtung* A XVIII. S. 597.

Egy 117 esztendős erdőgazdasági üzemterv

Sopron vármegye déli szélén, Csáford község határában, a Répce-patak jobbpartján, a rétek közé ékelődik egy kis erdő.

Ez a kis erdő a Simon úri nemzetség ősi birtokaihoz tartozik.

Az a néhai Simon úr, aki 1817-ben az erdőt birtokában tartotta, már akkor jónak és szükségesnek látta arról egy kis gazdasági üzemtervet készíttetni.

Az üzemterv egy régi divatú, nagy, (25—40 cm.) bordásan merített, zöldesszürke színű, Pro patria víznyomású, egy ív papírra van írva. Szövege német. Táblázatos kimutatások nincsenek benne. Ez érthető is, hiszen az egész erdő 47.7 kat. hold.

A gazdasági terv megállapításai és rendelkezései 10 pontba vannak összefoglalva. Azok a következők:

1. pont alatt: a birtok fekvése, határai és kiterjedése;
2. alatt: az állományok részletes leírása, talajjellegzés; az eddigi gazdálkodás eredményei;
3. alatt: a vágásforduló és az évi hozam meghatározása;
4. alatt: vágások sorrendje, a túlkoros fáknak fokozatosan való, előzetes kiszedése;

5. alatt: részletes utasítás a kitermelésre és választékolásra;
 6. alatt: a vágások tuskói magasságának a szabályozása;
 7. alatt: a felújítás végrehajtásának részletes leírása és szabályozása;

8. alatt: mag- és makktermő fák hagyása iránt való intézkedés és makkal való előzetes alátelepítés részletes leírása;

9. alatt: az erdő határainak állandósítása, a vágásszélek védelmezésére vonatkozó rendelkezések és az erdőőrizeti szolgálat teljesítésére vonatkozó részletes utasítás.

10. alatt: a nyiladékok 4 öltre való kiszélesítésének és a túlkoros egyedek kiszedésének az idejét szabályozó intézkedések foglaltatnak.

Csodálatos, hogy állomány kialakítását előmozdító tisztítások és gyérítések végrehajtása iránt nem intézkedik a kis terv. Egyébként minden gazdasági kellék megvan benne, ami a helyes irányításhoz szükséges.

Az üzemterv mellékletét képezi egy 1" = 200 bécsi öl arányban kiállított takaros, finomrajzú térkép. A malomárkot képező Répce-patakon még az átvágások is be vannak mérve. A vámoscsaládi határút is apró részletességgel van feltüntetve. Az erdő határa is igen apró töréseket tüntet fel. A jelzés: zöld alapon lombfák berajzolva. Az 1820-ra berajzolt vágásterület üres, nincs benne fajjelzés; előtte az 1818. évi vágásterület zöld alaposzásába igen apró fajelek vannak rajzolva, de igen sűrűre — mintegy jelzi a sűrű fiatalost. A térkép bal felső sarkában van a régi divatú, szélrózsás, nyolcágú, csillagalakú irányjelzés az É. D.-i irány rendes feltüntetésével. Az alsó jobb sarokban van elhelyezve a szabályosan megszerkesztett 1" = 200 öles átlós lépték. A térkép 3 nyelvű. A címírás, a lépték, vágásterület: német; az erdő, rétek és a malom neve: magyar; a szomszédos községek határterületei: latinul vannak a térképbe beírva. Csak a térkép elhelyezését tévesztette el az öreg erdőrendező, ugyanis a birtok É. határát képező Répce-patak és malom van a legdélibb pontra fordítva. Úgy látszik, Iván községből járt ki az erdőke a malomnál vivő úton a külső felvételre, mert az üzemterv keltezése is: Iván, 1817 július 6.

Az üzemterv eredeti példányát az erdő jelenlegi tulajdonosa: vitéz *Simon Elemér* dr., Sopron vármegye és szab. kir. város

főispánja úri előzékenységgel azzal az észrevétellel küldte meg, hogy ez az üzemterv még ma is érvényben van. Az üzemterv magyar szövegét Zügn Nándor, Sopron szab. kir. város erdőmesterének fordításában — szíves engedelmével alább közlöm:

Historiai leírása

a csáfordi határban fekvő uradalmi, úgynevezett Répceerdőnek, hogy milyen állapotban van most és hogyan kellene azt ezután erdőgazdaságilag kezelni.

1. Ez az erdő 48 7/16 hold terjedelmű, holdját 1200 négyszögöllel számítva; kelet felé szemerei, nyugat felé jánosfai, dél felé családi, észak felé pedig csáfordi, részben uradalmi, részben jobbágyi rétekkel határos.

2. Ennek az erdőnek állományát főleg magastörzsű, különböző korú és vastagságú kőris- és sziltörzsek alkotják, kevés kosányos tölgygel, juharral, égerrel és fűzfával; az altalaj különféle bokrokkal, közben kevés mogyoróval van benöve.

Elő. bi tárgyalás (leírás) mutatja, hogy ebben az erdőállományban különféle korú törzsek vannak, melyek közül nagyszámú a már túlkoros és igen terebélyes és amelyek sok helyet foglalnak el és így sok üres foltot és tisztást alkotnak és hogy csak azok a fanemek tudnak benne rossz elosztásban felnőni, amelyeknek röpülő magjuk van és amelyeket így a természet maga ad; ezek azonban, mert kevés levegőhöz jutnak és árnyékban nőnek, erdőgazdasági céloknak meg nem felelően nőnek fel. Azért, tekintettel ezekre az állományviszonyokra és a kitűnő, ligetes talajra, ennek az erdőnek erdőgazdasági kezelése érdekében a következők lesznek benne végrehajtandók:

3. Az egész erdőt 60 vágásterületre kell felosztani; mivel azonban az erdő kis terjedelme miatt az így kiszámított egy évi vágások aránytalanul kicsinyek volnának, azért minden második évben egy, az évi vágás kétszeres területével egyenlő vágást, azaz az egésznek 1/30-ad részét kell levágni.

4. Hogy a vágások a kellő hosszúságot és szélességet megkaphassák, az erdőt átszelő nyiladékokat továbbra is fenn kell tartani azzal, hogy azt a mostani 2 öl szélességről 4 öl szélességre kell kivágni egyrészt azért, hogy erre lehessen kihordani a vágások faterményét, másrészt azért, hogy erre takaríttassanak ki a

vágásterületeken kívül álló, túlkoros törzsek, mielőtt azok teljesen elkorhadnak.

Erre a szélesebbre kívágandó, keletről—nyugatra naiadó nyiladéokra sorakoznak merőlegesen a vágásterületek délkelet irányból. A nyiladékok részére szükséges $1 \frac{7}{16}$ hold terület levonása után a kétévénként vágható terület $1 \frac{9}{16}$ hold lesz és ez a délkeleti oldalon fog levágni, ahogy az a térképre be van rajzolva.

5. Miután a vágásterület ki van tűzve, a gazdatiszt kijelöli azokat a törzseket, amelyekre építési vagy egyéb célokra szüksége van, aztán ki kell jelölni és leszámozni a hagyásfákat magfáknak, aztán mindazokat a törzseket, melyek fentiekén kívül még műszaki célokra alkalmasak, még külön kell kijelölni, beszámozni és a hosszukat és vastagságukat feljegyezni és ha az idő eladásra alkalmas, a gazdatiszt által az eladás napjának előzetes kihirdetése után az erdőn eladandók, aminél a mielőbbi elfuvarozásra különösen tekintettel lenni; a többi törzsfa minél előbb a szérüskertbe szállítandó, az ágfából pedig a 3 hüvelyk vastag kivételével 3 láb hosszú rózsekötegeket kell régi szalmakötelekbe kötni vagy robotban, vagy akkordban $\frac{1}{4}$ vagy $\frac{1}{3}$ részért; ezeket a rózsekötegeket az átvétel céljából 5—5 darabonként rakásba kell összerakni és aztán vagy saját szükségletre felhasználni, vagy uradalmi parancsra mindjárt a vágásból eladni.

8. A törzseket, minél vékonyabbak, annál mélyebben kell a föld fölött elvágni, még a legvastagabb törzs tuskója sem lehet $\frac{1}{2}$ lábnál magasabb.

7. Miután az erdő jó talaja és az itteni klíma miatt nagyobb erdőjövédelmet lehet remélni akkor, ha a vágásokat nemcsak a természetre bízuk, hanem mesterségesen is a segítségére sietünk, azért évenként 4 mérő kocsányos, vagy úgynevezett gubacstölgy-makkot kell minden tavasszal az akkorra már kitisztított vágásban jó férfilépésnyire egymástól elkészített, tág lyukakba 1 hüvelyk mélyen elvetni, egy-egy lyukba 2—3 szem makkot rakva és kapával aprított földdel betakarni.

8. Ha a vágásterületen van egy pár hagyásfának alkalmas, fiatalabb, kocsányos tölgytörzs, úgy azokat magfáknak állni kell hagyni és ezek alá makkot vetni nem szükséges, ha azonban makkfelesleg volna, vagy ha ebben az erdőben bőven lehetne ma-

got szedni, akkor előnyös volna a jövő vágásban is egyúttal a más fanemű magas törzsek alá annyi makkot elvetni, amennyi csak van, mert könnyen következhetik több nedves tavasz egymásután, amikor a makkrakás csak jóval több munkával lenne elvégezendő.

9. Most következik a vágás és a többi álló erdőnek a védelme és biztosítása: idegen határ, vagy az erdőhöz nem tartozó területek mentén, kivéve a patak medrét, egy 4 láb széles, függélyesen 3 láb mély és alul 1 láb széles árkot kell húzni addig, ameddig a vágás terjed. A nyiladéknál és a csatlakozó magasabb erdőnél a nyiladék mentén egy tartósabb, amarra tovább pedig egy könnyebb kivitelű, 2 évig eltartó sövényt kell csinálni karóktól és ágakból úgy, hogy a szél az ágakat el ne vihesse; az árokból kihányt földből keletkezett töltést pedig többféle bokor magjával mielőbb be kell vetni, hogy a vágás a marha károsítása ellen megvédessék; a még erősebb védelem érdekében az egész erdő gyakori bejárásával egy ügytuzgó szolgát kell megbízni azzal a meghagyással, hogy a felügyelettel megbízott több éjjeli, vagy egyéb lopást észrevesz, akkor úgy személyes védelmére, valamint az erdőkárosító biztos felfedezése érdekében vegyen maga mellé két más szolgát, vagy jobbágyot, kiknek ezért a kártérítési összeg 1/3 része járjon.

10. Minden második évben, amikor a vágás szünetel, a nyiladéknak 4 öl szélességre való kivágása folytatandó abban a mértékben, amelyben a fára szükség van és azután vágandók ki a túlkoros törzsek a később sorra kerülő vágásterületekről.

Kelt Iván, 1817. július 6-án.

Kaliwoda Kelemen s. k.
erdőszakértő.

(Forstkundiger.)

Talán kissé hosszasan foglalkoztam ezzel az öreg munkával, de megértik ezt a szíves olvasók, ha közlöm még azt is, hogy az üzemterv aláírójának a nemzetsége szakadatlan, egyenes érvonalon öt nemzedéke mívelte és míveli a magyar erdőt, meg fásítja az Alföldet — ha egy hálás utód talán bővebben foglalkozik azzal az öreg írással, amelyik az ősei hivatására törekvő hatodik generáció előtt is igazolja, hogy öreg őse a maga idejében korának magas színvonalon álló erdőgazdája volt.

Kallivoda Andor.